

DONES I CIÈNCIA. LA TRANSVERSALITAT DE GÈNERE EN EL MARC DE LA RECERCA EUROPEA

Ana Burgués Freitas¹, Patricia Pardo Trafach² i Carme Garcia Yeste³

Abstract

En els últims anys s'han aconseguit grans avenços en el terreny de la igualtat entre homes i dones als Estats Membres de la Unió Europea. Els canvis reivindicats des de la societat, principalment per les dones, però també per molts homes, s'han materialitzat en el desenvolupament d'iniciatives estratègiques i en l'aplicació de polítiques impulsades amb la finalitat de promoure la igualtat entre gèneres.

D'altra banda, la importància del coneixement científic i tecnològic en l'actual societat del coneixement ha portat al plantejament i la definició d'objectius específics referents a la qüestió de gènere en els àmbits científic i tecnològic.

En la present comunicació, es presenten de manera resumida, les línies estratègiques de la Unió Europea pel que fa a la incorporació de la dimensió de gènere en l'àmbit de la recerca científica i tecnològica a nivell europeu, tant a des d'un punt de vista quantitatiu (quantas dones *fan* ciència, i com es pot augmentar aquesta presència en tots els àmbits, especialment en el de gestió de recursos i els processos de decisió), com qualitatiu (*com* es fa la ciència, com s'integren les problemàtiques que afecten a tots els ciutadans i ciutadanes, i quins mecanismes es desenvolupen per tal d'incorporar la dimensió de gènere a la ciència que actualment es fa a la Unió).

¹ Estudiant de Sociologia de la UB.

² Doctora en Ciències Químiques, profesora associada al departament d'Ingenieria de la Construcció de la UPC.

³ Doctora en Sociologia per la UB.

1. Introducció

Incloure la perspectiva de gènere a la ciència, ens planteja diverses qüestions, tant de la nostra història com del món actual. En primer lloc, el paper que les dones han exercit dins la comunitat científica, en comparació amb el reconeixement que han obtingut. En segon lloc, cal analitzar el paper de les dones actuals dins de la ciència, i finalment, quines polítiques i mesures s'estan portant a terme per tal d'incloure a les dones en condicions d'igualtat dins de la comunitat científica.

D'altra banda, la incorporació de la perspectiva de gènere ha permès qüestionar la mateixa manera de fer ciència, posant de manifest la manera com les relacions socials entre homes i dones al llarg de la història condicionen i impregnen el conjunt de pràctiques que anomenem mètode científic, des de la problematització de la realitat i la selecció dels problemes a investigar fins les explicacions i la interpretació de les dades. En aquest sentit, diverses autores han posat de manifest com la ideologia dominant a la ciència, de caràcter masculí, s'evidencia en totes les activitats que amb ella es relacionen (Magallón, 1998).

Així doncs, al camp científic, com en d'altres, les dones han estat històricament discriminades. En primer lloc, per les dificultats que han patit per tal d'accedir als coneixements científics, tant com a receptores del coneixement existent, com a creadores del mateix. A més, les dones que han contribuït a l'avenç de la ciència, han tingut un escàs reconeixement. Els llibres d'història fan escassa o cap referència a la aportació de la dona a l'esfera científica. La primera dona al segle XX a la que es va reconèixer la seva aportació va ser Marie Curie, guanyadora del premi Nobel de Física

l'any 1903. Però van caldre moltes lluites dins del moviment feminista per tal que es comencés a qüestionar la neutralitat de la ciència en la qüestió del gènere.

Que les dones arribin a llocs de decisió en el camp científic no és qüestió de temps. Cal un canvi de mentalitat en la societat actual, ja que des de fa dècades les dones han accedit a l'educació superior, però un cop acaben la carrera, no accedeixen a llocs de decisió. És el que s'ha anomenat sostre de vidre.

El Instituto de la Mujer, ens mostra dades de l'escolarització de les dones. En aquestes podem comprovar que a l'educació superior, de la totalitat d'universitaris que estaven matriculats el curs 2002-03 en carreres de 1r i segon cicle, quasi bé el 60% dels alumnes de les llicenciatures eren dones, en canvi quan parlem de ingenieries, només el 30% ho eren. Ja al curs 95-96 els percentatges eren de 58,33% i 27,31 respectivament, això demostra que la presència de la dona en les carreres universitàries no és recent.

Per altre banda, si veiem les dades del personal dedicat a recerca I+D, comprovem que a l'any 2004, només el 37,26% eren dones. A més, també es troben notòries diferències entre sectors, ja que a l'Administració Pública aquest percentatge augmenta fins un 47.96%, i en canvi a l'empresa privada el percentatge de dones només es del 27.37%.

Un altre dada que posa de manifest la poca presència que tenen les dones en l'àmbit de la ciència es el percentatge de professores universitàries, ja que el curs 2003-04 només representaven el 34,50%. Del total de càtedres donades, només el 17,59% han estat concedides a dones. Aquestes dades mostren que una educació superior no té perquè estar lligada a ocupar llocs decisius en la presa de decisions, ni rellevant per poder crear coneixement.

Son diverses les actuacions que s'estan portant a terme per tal de fer evident aquesta desigualtat i lluitar contra ella.

Per exemple, AMIT (Asociación de mujeres investigadoras y tecnólogas), des de l'any 2001 promouen la igualtat de dones i homes en l'accés a l'activitat investigadora. Entenen que si no s'actua, algunes generacions més de dones veuran les seves carreres científiques ralentides, seran injustament tractades o, definitivament es perdrà el coneixement que poden aportar a la ciència. Una de les finalitats d'AMIT és promoure les actuacions que recomanen les administracions pel que fa a la paritat.

A l'àmbit català, la Generalitat de Catalunya, dins del Pla de Recerca i Innovació 2005-2008, ha constituït la *Comissió de Dona i Ciència* per al desenvolupament de les polítiques de dones en l'àmbit de l'educació superior i la recerca del Consell Interuniversitari de Catalunya. Aquest organisme pretén per una banda, garantir les perspectives d'acció i promoció de les dones en l'àmbit de l'educació superior i la recerca, i per altre banda, defensar la participació de les dones en les comissions d'avaluació en condicions d'igualtat.

En l'àmbit de l'Estat Espanyol, existeix la Unidad de Mujeres y Ciencia (UMYC), que està adscrita al Ministeri d'Educació. Aquesta entitat vetlla per la igualtat de la dona a la ciència, però no només fent que les dones arribin als llocs que pels seus mèrits els corresponen, si no que, la ciència incorpori la visió i les experiències de les dones. Per assolir aquests objectius promouen mesures d'acció afirmativa (també anomenada discriminació positiva) per tal d'eliminar les barreres que actualment existeixen.

L'assoliment de la igualtat entre homes i dones és un tema prioritari a les polítiques de la Unió Europea. La importància del coneixement científic i tecnològic en l'actual societat del coneixement ha portat al plantejament i la definició d'objectius específics referents a la qüestió de gènere en els àmbits científic i tecnològic. Ja a l'any 1999 es va establir un pla d'acció per tal de fomentar la igualtat entre ambdós gèneres. Al mateix any es va crear un grup dedicat específicament a temes de dona i ciència, que estava integrat per funcionaris/es i experts/es en qüestions de gènere de tots els estats membres i dels països associats al V Programa Marc (1998-2002). És l'anomenat "Grup de Helsinki", degut a què la primera reunió es va celebrar en aquesta ciutat. Aquest grup es reuneix dos cops a l'any i té com a funció promoure l'intercanvi d'experiències pel que fa a les mesures i polítiques aplicades per tal de fomentar la participació de les dones en les carreres científiques i d'investigació. A través d'aquestes reunions, han elaborat uns informes nacionals on es desenvolupa l'estat de la qüestió, s'identifiquen àrees prioritàries d'actuació i es proposen i dissenyen les eines necessàries per a l'assoliment dels objectius plantejats. La Unió Europea fonamenta en aquests i d'altres informes, la definició i el disseny de les polítiques de transversalització de gènere que es duen a terme en el marc de la recerca europea.

En aquest treball, es presenten de manera resumida, les línies estratègiques de la Unió Europea pel que fa a la incorporació de la dimensió de gènere en l'àmbit de la recerca científica i tecnològica a nivell europeu, tant a des d'un punt de vista quantitatiu (quantas dones *fan* ciència, i com es pot augmentar aquesta presència en tots els àmbits, especialment en el de gestió de recursos i els processos de decisió), com qualitatiu (*com* es fa la ciència, com s'integren les problemàtiques que afecten a tots els ciutadans,

homes i dones, i quins mecanismes es desenvolupen per tal d'incorporar la dimensió de gènere a la ciència que actualment es fa a la Unió).

2. La Recerca europea

El present punt és una aproximació a les actuals propostes de recerca i desenvolupament tecnològic (RTD) a la Unió Europea. La recerca europea és un dels elements cabdals pels països de la unió i de l'actual societat informacional. Les propostes de directrius polítiques que ajudin a millorar la situació actual, la competitivitat entre empreses i la generació de llocs de treball depèn bàsicament del desenvolupament de la RTD europea. Com afirma la pròpia comissió europea, el benestar individual i col·lectiu de la ciutadania depèn de la qualitat i la pertinença de la RTD.

El paper actiu que ha d'ocupar Europa en el camp de la RTD és important especialment per tres motius:

- La recerca d'alt nivell és cada vegada més complexa i interdisciplinària.
- És cada vegada més costosa.
- Exigeix una "massa crítica" que augmenti constantment.

Donar resposta a aquests reptes és molt difícil a nivell individual, per això cada vegada és més important coordinar les polítiques nacionals i europees per posar en contacte equips de recerca, augmentar la mobilitat i incentivar una recerca cooperativa.

Sense una forta actuació a nivell europeu, serà molt difícil superar l'actual fragmentació existent dins l'espai europeu de recerca. Per assumir aquest repte, la Comissió Europea,

els Estats membres, el Parlament Europeu i la comunitat científica, s'han compromés a treballar conjuntament per crear un Espai Europeu de Recerca (EER). Els Programes Marc de Recerca i Desenvolupament Tecnològic, són els principals instruments financers i jurídics de la Comissió Europea per construir aquest EER, conjuntament amb els programes nacionals i altres activitats de cooperació europea de recerca.

2.1. Els Programes Marc de Recerca i Desenvolupament Tecnològic

Com el propi nom indica, el Programa Marc, és el marc on s'inclouen les activitats comunitàries en el camp de la ciència, la recerca i la innovació. Basant-se en el Tractat constitutiu de la Unió Europea, el Programa Marc té dos objectius estratègics principals:

- a) Enfortir les bases científiques i tecnològiques de la indústria.
- b) Fomentar la seva competitivitat internacional i alhora promoure activitats de recerca de suport a les altres polítiques comunitàries.

Aquests dos objectius com a resultat final permetran contribuir a anar creant l'Espai Europeu de la Recerca més fort, millorant la integració i la coordinació de la recerca a Europa.

Per altra banda el Programa Marc ha de desenvolupar-se respectant els principis ètics inclosos a la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea. Procurant a més, donar un paper més destacat a la dona en la recerca i millorar la informació a la societat i el diàleg amb aquesta. Això generarà la possibilitat de resoldre problemes socials importants i donar suport a la formulació i l'execució d'altres polítiques comunitàries.

Actualment ens trobem dins el VI Programa Marc, que finalitzarà aquest any 2006 i que es va iniciar l'any 2002. El VI Programa Marc està compost per tres blocs principals d'accions agrupades en dos programes específics més un tercer programa específic sobre investigació nuclear. Veiem un quadre resum d'aquest:

6º PM (PARTE CE): LOS TRES BLOQUES PRINCIPALES DE ACCIONES								
BLOQUE 1: CONCENTRACIÓN E INTEGRACIÓN DE LA INVESTIGACIÓN COMUNITARIA								
7. CAMPOS TEMÁTICOS PRIORITARIOS						ACTIVIDADES ESPECÍFICAS QUE ABARCAN UN CAMPO DE INVESTIGACIÓN MÁS AMPLIO		
Ciencias de la vida, genómica y biotecnología aplicadas a la salud	Tecnologías para la sociedad de la información	Nanotecnologías y nanociencias, materiales multifuncionales basados en el conocimiento y nuevos procedimientos y dispositivos de la producción	"Aeronáutica y espacio"	Calidad y seguridad de los alimentos	Desarrollo sostenible, cambio planetario y ecosistemas	Los ciudadanos y la gobernanza en una sociedad basada en el conocimiento	Investigación de apoyo a las políticas	Ciencias y tecnologías nuevas y emergentes (NEST)
							Actividades específicas de investigación para las PYME	
							Actividades específicas de cooperación internacional	
BLOQUE 2: ESTRUCTURACIÓN DEL EEI				BLOQUE 3: FORTALECIMIENTO DE LAS BASES DEL EEI				
Investigación e innovación	Recursos humanos y movilidad	Infraestructuras de investigación	Ciencia y sociedad	Coordinación de las actividades de investigación	Desarrollo de las políticas de innovación e investigación			

Font: <http://www.cordis.lu>

2.2. L'Espai Europeu de Recerca (European Research Area)

La creació de l'Espai Europeu de Recerca, va ser proposat per la Comissió Europea el gener del 2000 a la comunicació *Towards a European Research Area*. L'objectiu de la comunicació va ser contribuir a la creació d'unes millors condicions globals al marc de la recerca a Europa.

L'objectiu inicial del EER combina tres conceptes complementaris i relacionats:

- La creació d'un "mercat intern" de recerca, una àrea de mobilitat del coneixement, dels investigadors i investigadores i de la tecnologia, amb

l'objectiu d'incrementar la cooperació, estimular la competitivitat i aconseguir una millor assignació de recursos.

- Restructuració del teixit de la recerca europea, en particular la millora de la coordinació de les activitats de recerca nacional i les polítiques proposades.
- El desenvolupament de les polítiques europees de recerca no només dirigides a finançar activitats de recerca, sinó que també considera tots els aspectes rellevants d'altres polítiques nacionals i de l'UE.

Per tant l'EER té el propòsit d'augmentar la coherència i l'impacte de la recerca europea. Una idea que s'estructura a partir de l'agrupació dels recursos i coneixements dispersos de manera que es puguin iniciar projectes importants i beneficiosos per a tothom.

L'EER s'estructura en quatre blocs de treball:

- Recerca i innovació.
- Recursos humans i mobilitat
- Infraestructures de la recerca
- Ciència i Societat

2.3. El programa de treball *Science and Society*

Aquest programa forma part del programa de treball del VI Programa Marc i està dins el programa específic *Structuring the European Research Area*. L'àrea "Ciència i Societat" va ser identificada com un dels dominis pioners per promulgar el "mètode obert de coordinació" en les polítiques de recerca. Les activitats del programa de treball, han estat seleccionades amb l'ajuda del Advisory Group for Science and Society, i del Helsinki Group on Women and Science.

Els tres objectius específics que guien el treball dins aquest programa són:

- Apropar la recerca a la societat.
- Promoció de la recerca responsable i l'aplicació de la ciència i la tecnologia.
- Cercar un increment del diàleg ciència/societat, i tractar també el rol de la dona a la ciència.

Entre els diferents instruments existents per dur a terme aquests objectius es troben:

- Establiment i suport del funcionament de xarxes que incloguin l'acadèmia, actors governamentals, societat civil, indústria i altres parts interessades. L'objectiu serà l'intercanvi d'informació, mapeig i l'anàlisi de pràctiques actuals, identificació de les lliçons apreses, la promoció de les bones pràctiques i el seguiment de desenvolupaments.
- Conferències, seminaris, workshops i grups de treball que tinguin dinàmiques d'intercanvi entre actors en assumptes clau.
- Construcció d'una base de coneixement: recerca dirigida a les polítiques dedicada a l'ètica en relació a la ciència, desenvolupament tecnològic i les seves aplicacions, i recerca de gènere. Avaluacions comparatives, enquestes de desenvolupament metodològic, impacte de les avaluacions.
- Premis i altres accions de reconeixement de resultats excepcionals.
- Informació, comunicació i disseminació d'accions, i suport operacional.

Aquest programa cobreix les següents àrees tècniques:

- a) Assessorament científic, governança i sistemes de referència.
- b) Ètica a la ciència.
- c) Incertesa, risc i principi de precaució.

- d) Cultura de ciència i tecnologia, joves, educació en la ciència i carrera (premi Descartes)
- e) Dona i ciència

3. La perspectiva de gènere a la recerca europea

Aquest tercer i últim punt, entrarà a analitzar concretament l'àrea tècnica de Dona i Ciència. La Resolució del Consell de la Comunitat Europea 8565/99, sobre "Dones i Ciència" (Consell de la Unió Europea, 1999) reconeix com a objectius de la Comunitat l'establiment, definició i implementació d'accions dirigides a, en termes generals, augmentar la presència de les dones en tots els camps referents a la ciència (entesa en el sentit ampli que comprèn les ciències humanes i socials, les ciències naturals i les enginyeries o ciències tecnològiques) a nivell europeu, així com a incorporar la perspectiva de gènere a totes les seves polítiques, amb la finalitat de promoure activament la igualtat entre homes i dones.

Aquesta Resolució té, en conseqüència dues vessants. En primer lloc, hi ha un aspecte purament quantitatiu, segons el qual la Comissió, a través dels diferents Programes Marc, aspira a incrementar el número de dones involucrades en recerca fins arribar al 40% de representació en els diversos organismes i comitès en els quals no només es du a terme la recerca, sinó (i aquesta part és fonamental) allà on tenen lloc els processos de decisió i establiment de les polítiques i mesures a seguir així com en els àmbits de gestió dels recursos destinats a aplicar aquestes polítiques. A tall d'exemple, l'any 2001 només un 27% dels experts que componen els comitès d'avaluació de projectes eren

dones, mentre que el 2002, aquesta xifra va baixar al 23% (European Commission, 2003).

D'altra banda, la incorporació de la perspectiva de gènere implica un canvi qualitatiu a la manera de "fer la ciència". Així, es tracta d'incorporar i donar resposta a les necessitats i prioritats de tota la ciutadania, homes i dones, en el disseny i realització de les diferents que inclou allò que anomenem "fer ciència". Aquest és un canvi qualitatiu de gran importància que permet entendre i integrar els anomenats *gender-relevant issues*, és a dir, els temes o els aspectes en els quals la visió des de la perspectiva de gènere permet posar de manifest qüestions que havien quedat ocultes sota una pretesa universalitat científica postulada per unes institucions i un punt de vista eminentment masculí, com posa de manifest l'informe ETAN.

3.1. Impacte de gènere en el V Programa Marc (1998-2002)

La Comunicació "*Women and Science: mobilising women to enrich European Research*", defineix les mesures a adoptar a la Comissió per al d'incorporar la dimensió de gènere a les polítiques de recerca europees. En termes generals, es marquen dos objectius (European Commission, 2001):

- Estimular la discussió i compartir experiències al voltant de la infrarrepresentació de les dones en la recerca entre els Estats Membres, per tal de prendre mesures tan efectives com sigui possible a tots els nivells.
- Desenvolupar un enfocament coherent amb l'objectiu de promoure la presència de les dones en la recerca finançada per la Unió Europea, utilitzant el *Gender Watch*

System (Observatori de Gènere) com l'eina que garanteixi la presa de consideració dels aspectes de gènere sempre que siguin rellevants.

L'avaluació de la tasca realitzada seguint aquestes directrius es troba recollida a l'informe "*Gender in Research: Gender Impact Assessment of the Specific Programmes of the Fifth Framework Programme. An Overview*". L'últim capítol d'aquest informe resumeix una sèrie de recomanacions a desenvolupar durant el VI Programa Marc (2002-2006), tant de caràcter general, com de caràcter més específic.

Entre les recomanacions de caràcter general destaca la importància de disseminar àmpliament les polítiques adoptades i desenvolupar la consciència dels beneficis que aporta a la comunitat en general la consideració de la dimensió de gènere. En aquest sentit, es recomana la referència continua en totes les parts integrants del Programa Marc a la política de la Comunitat respecte la igualtat d'oportunitats i la transversalització de gènere.

D'altra banda, l'informe emfatitza la necessitat de desenvolupar una estratègia clara que permeti dur aquestes polítiques a la pràctica. Alguns dels punts considerats en aquest apartat, i que s'han de desenvolupar al llarg del VI Programa Marc, són l'especificació de la responsabilitat de l'aplicació de les polítiques proposades, l'augment en la capacitat i la competència en assumptes de gènere del personal de la Comunitat i la definició dels procediments de control i monitorització adients per al seguiment de la implementació de les polítiques de transversalització de gènere.

Pel que fa a la incorporació de la perspectiva de gènere a les diferents àrees de recerca, les recomanacions recollides a l'informe passen per la introducció de les qüestions de gènere com a objectiu horitzontal de recerca a tots els *Work Programmes* que defineixen les diferents àrees prioritàries de recerca de la Comunitat, l'èmfasi en la dimensió socio-econòmica de la recerca, així com la importància de promoure xarxes de coneixement i crear connexions entre especialistes de gènere i investigadors d'altres camps científics.

Finalment, es defineix l'establiment, en el VI Programa Marc, de l'àrea "Ciència i Societat", la qual ha de proporcionar valuoses oportunitats per a promoure la igualtat de gènere en l'àmbit de la ciència i la recerca.

3.2 El capítol "Dones i Ciència" en el VI Programa Marc.

El VI Programa Marc incorpora sistemàticament la perspectiva de gènere en tots els seus punts, des de la documentació i la preparació de les propostes de recerca, fins a l'establiment dels criteris d'avaluació de les propostes. Així, s'encoratja la integració de la dimensió de gènere en el disseny dels projectes de recerca, el disseny de mesures que garanteixin la participació igualitària de dones i homes a totes les activitats, l'elaboració d'estadístiques desagregades per sexe i la utilització de llenguatge neutre respecte el gènere, entre d'altres. L'estratègia a seguir per tal d'incorporar la perspectiva de gènere als projectes de recerca proposats a la Comunitat per al seu finançament, es recull a la guia "*Gender Mainstreaming in the 6th Framework Programme – Reference Guide for Scientific Officers/Project Officers*", publicada el març del 2003.

La part del Programa dins la qual s'emmarquen les accions específiques adreçades a la millora (quantitativa i qualitativa) de la relació entre les dones i la ciència, és el *Work Programme* Ciència i Societat, l'objectiu del qual és ajudar al desenvolupament de l'entorn en el qual tant els ciutadans com els responsables de la presa de decisions estiguin preparats per a prendre decisions informades a partir del ventall creixent de possibilitats que ofereixen els avenços científics i tecnològics, integrant "la ciència en la societat i la societat en la ciència". Un dels eixos a través del qual s'articula aquesta part del Programa, com hem vist en el punt anterior, és el que tracta de les dones i la ciència.

El capítol "Dones i Ciència" té, doncs, com a objectiu "estimular la igualtat de gènere en la recerca, a través de l'encoratjament de la participació de les dones en la ciència (en el sentit ampli del terme) i el desenvolupament tecnològic; i fonamentar la integració de la dimensió de gènere a la recerca europea".

Així, d'una banda s'estimula el debat de polítiques a nivell regional i nacional, es promou la participació de les dones en la definició de polítiques i en els processos de presa de decisions, i s'encoratja la presència de les dones en estudis i carreres de ciències, enginyeria i tecnologia.

D'altra banda, es pretén desenvolupar un millor coneixement dels aspectes de gènere en la recerca científica, minimitzant el biaix de gènere en la mesura i l'avaluació de l'excel·lència científica i aprofundint en la base de coneixement quantitatiu sobre dones i ciència a Europa.

Finalment, es promou el desenvolupament d'eines per al control i seguiment de l'establiment de mesures destinades a la incorporació de la perspectiva de gènere i garantint-ne la incorporació en àrees estratègiques emergents. En aquest sentit, és bàsic el paper que juga l'Observatori de Gènere i les activitats associades i articulades a través de l'ERA.

3.3 Projectes signats sota el VI Programa Marc en el capítol “Dones i Ciència”

Fins el gener de 2005, han estat signats cinc contractes per a projectes que s'emmarquen dins el capítol de “Dones i Ciència” del VI Programa Marc (taula1).

Els principals eixos a través dels quals s'articulen aquests projectes són els següents:

- Trobades de científiques i especialistes en gènere i ciència
- Establiment de xarxes que permetin compartir i disseminar experiències
- Disseny d'eines adients per a la implantació de la perspectiva de gènere a la recerca europea
- Recollida i elaboració de bases de dades que facilitin la connexió entre els diferents especialistes europeus

Taula 1. Projectes signats sota el capítol “Dones i Ciència” en el VI Programa Marc

Títol del Projecte	Activitat principal	Data inici	Duració (mesos)	Coordinador
WIR Conference.	Organització de la Conferència Internacional de “Women in Industrial Research”	16/06/2003	9	EU-Buero des Bundesministeriums fuer Bildung – Bonn
Starting a Debate with Women Scientists from Post-Communist Countries on Ethical Issues	Establiment de xarxes de contactes entre científiques dels països de l'Est	01/06/2003	12	Hungarian Science and Technology Foundation – Budapest

Study on Databases of Women Scientists	Elaboració i desenvolupament de bases de dades que facilitin el contacte entre científiques	01/04/2004	10	Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universitaet Bonn
Women in Science: Mainstreaming Gender equality in the European Reasearch Area	Organització d'una conferència per tal de compartir experiències, estimular l'aplicació de polítiques i avaluar les mesures ja aplicades	01/09/2003	9	Universita degli Studi Roma
Enwise Conference Enlarging Europe with/for Women Scientists	Organització de la conferència per a l'avaluació dels resultats presentats a l'informe Enwise	01/05/2004	12	Archimedes Foundation – Tallinn

Font:<http://www.cordis.lu/rtd2002/science-society/women.htm>

En resum, durant el VI Programa Marc s'estan desenvolupant i consolidant els principis que es van iniciar en el V Programa Marc i que han de permetre assolir en un futur la igualtat entre homes i dones en la recerca europea i generar les dinàmiques que possibilitin l'enriquiment aportat per la perspectiva de gènere, una perspectiva inclusiva per a una societat que ha d'integrar tota la seva diversitat per a benefici de la comunitat en el seu conjunt.

Conclusions

El panorama de recerca europea ens fa veure que s'està introduint el tema de la dona i la ciència dins d'aquest. La línia de treball Women & Science és un exemple, i també els esforços de la pròpia comissió europea per introduir el tema de gènere de forma transversal en totes les accions de recerca. Iniciatives estatal, tant per part del Instituto de la Mujer com de la pròpia Generalitat de Catalunya, juntament amb moviments socials de dones també estan afavorint que en un àmbit més local la recerca científica no

només incorpori a més dones, sinó que també incorpori alhora una visió de gènere als programes i activitats de recerca.

Malgrat això, és una realitat que es fa necessari no només deixar passar el temps perquè les dones cada vegada estiguin més presents i reconegudes dins la comunitat científica internacional, sinó que s'han de realitzar accions concretes i dirigides a aconseguir aquests objectius.

Per altra banda, aquests esforços per incorporar i fer visibles a les dones dins el camp científic no s'han de quedar aquí. És important que també es treballi en la línia de fer que els homes s'incorporin àmbits que tradicionalment s'han considerat femenins.

Aquesta comunicació només ha volgut ser una pinzellada a aquesta situació que també incumbeix a la sociologia com un dels fenòmens a estudiar i analitzar per fer propostes que ajudin a la seva transformació.

Bibliografia

Communication from the Commission (1999). Women and Science: mobilising women to enrich European research. COM (99) 76 final.

Consell de la Unió Europea (1999). Resolució sobre “Dona i Ciència” 8565/99.

European Commission (2001). Gender in Research – Gender Impact Assessment of the Specific Programmes of the Fifth Framework Programme – An Overview. 63 pp.

European Commission (2003) Vandemecum. Gender Mainstreaming in the 6th Framework Programme – Reference Guide for Scientific Officers/Project Officers. DG RTD. Unit C-5: Women & Science. 22 pp.

Informe ETAN (2000). Science Policies in the European Union: Promoting Excellence through mainstreaming gender equality. A report from the ETAN Expert Group on Women and Science. Publications of the European Commission,

Margallón Portolés, Carmen (1998). Pioneras Españolas en las Ciencias. Las Mujeres del Instituto Nacional de Física y Química. Capítulo 1, pp 36. Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Madrid.

Webs utilitzades:

Asociación de Mujeres Investigadoras y Tecnólogas:

<http://www.amit-es.org/index.htm>

CORDIS (Community Research & Development Information Service):

<http://www.cordis.lu>

Espai Europeu de Recerca : http://europa.eu.int/comm/research/era/index_es.html

Science and Society 2002-2006. Overview of Contracts:

<http://www.cordis.lu/rtd2002/science-society/women.htm>

European Commission (2000) *Towards a European research area*:

http://europa.eu.int/comm/research/era/index_en.html

Work Programme. Science and Society (2006):

<http://cordis.europa.eu.int/science-society/whatis.htm>

Instituto de la Mujer: <http://www.mtas.es/mujer/>

RESOLUCIÓ UNI/3336/2005, de 14 de novembre, per la qual es crea la Comissió de Dona i Ciència per al desenvolupament de les polítiques de dones en l'àmbit de l'educació superior i la recerca del Consell Interuniversitari de Catalunya:

<http://www.gencat.net/diari/4518/05311100.htm>

La Unidad de Mujeres y Ciencia (UMYC):

<http://www.mec.es/ciencia/jsp/plantilla.jsp?area=umyc&id=2>